

SUNDHEDSSTYRELSEN

Hvem bestemmer!

- Et læringspil
om dilemmaer
i ældreplejen

Til plejehjem

Spilleguide

Spillets formål

Velkommen til spillet "Hvem bestemmer!". Dette er ikke et spil i almindelig forstand: Der er ingen vindere eller tabere, rigtige eller forkerte svar. Vi kalder det et spil, fordi vi har opstillet et sæt regler for de samtaler, der udgør kernen i spillet.

Formålet med spillet er, at I træner jeres faglige refleksion og dialog omkring dilemmafyldte situationer, der kan opstå i plejen, og som har at gøre med borgerens selvbestemmelse.

Modsat jeres hverdag handler spillet ikke om at håndtere situationen i praksis, men i stedet om sammen at dykke lidt længere ned i dilemmaet. Måske ser I situationen på forskellige måder? Måske kan I hjælpe hinanden til at se andre perspektiver og løsninger?

Det er hensigten, at I bruger tid på drøftelserne, tillader at det kan være svært undervejs, og at der kan være uenigheder. Målet er at jeres faglige refleksioner og drøftelser kan gøre det lidt nemmere for jer at håndtere dilemmafyldte situationer i praksis.

Forberedelse ca. 10 minutter

Afsæt 10 minutter til at printe kortene og klippe dem ud.

Antal spillere

Inddel medarbejderne i grupper á 3-5 personer.

Tid ca. 20 minutter

Afsæt 5 minutter til introduktion til spillet og herefter 15 minutter per dilemma.

Hvem bestemmer!

- Et lærings spil om dilemmaer i ældreplejen

Faglig refleksion - hvorfor og hvordan

Denne korte film forklarer, hvorfor faglig refleksion er et vigtigt redskab for alle i ældreplejen. Og hvordan faglig refleksion kan blive en del af hverdagen.

Selvbestemmelse tager udgangspunkt i, at alle mennesker har ret til at bestemme over eget liv og tilværelse – også ældre som modtager hjælp i eget hjem eller bor i en plejebolig.

Før spillet

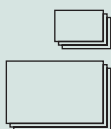
Som facilitator skal du:

Printe og klippe dilemma- og spørgsmålskort ud. Der skal være et sæt kort til hver gruppe.

Udvælge et par dilemmaer på forhånd ud fra situationer, der er særligt relevante hos jer. Begynd med dilemmaerne markeret med en stjerne [★], som kan være lettere at starte ud med.

Læg de udklippede dilemma- og spørgsmålskort i to bunker midt på bordene med bagsiden opad.

Blanke kort

I spillet er der blanke dilemmakort og spørgsmålskort, som I selv kan udfylde. Det giver jer mulighed for at tilpasse spillet, hvis jeres hverdag eller spillets drøftelser giver anledning til nye dilemmaer eller spørgsmål.

Sådan sætter du spillet i gang

Start med at ridse formålet op for, hvorfor I skal spille dette spil. Husk at fortælle, at det ikke er et spil, der kan vindes eller tabes, der er ikke kun én rigtig løsning på et dilemma og der er ingen præmier.

Lad dig også inspirere på lindsæt link til landingpage eller vis filmen om faglig refleksion (se QR-kode på side 1). Derefter kan du fortælle deltagerne om spillets gang:

Spillets gang

1. Første spiller i hver gruppe trækker et dilemmakort og læser det højt for alle.
2. Alle deltagere i gruppen diskuterer herefter spørgsmålet: "Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?"
3. Alle deltagere trækker tre tilfældige spørgsmålskort.
4. Hver deltager vælger én ad gangen ét af sine spørgsmålskort og stiller spørgsmålet til gruppen. Gruppen drøfter spørgsmålet. Fortsæt til alle har stillet ét spørgsmål.
5. Hvis nogen sidder med flere spørgsmål, som de gerne vil stille gruppen, så fortsæt med de spørgsmål. Ellers afslut dilemmaet.
6. Næste spiller i gruppen trækker et dilemmakort og processen gentages.
7. Spillet er slut, når alle i gruppen har trukket et dilemmakort, eller når I ikke har mere tid.

Spillets afslutning

Som facilitator kan du runde spillet af ved at samle op på de pointer, der er kommet frem og drøft hvordan I evt. følger op.

Du kan fx spørge ind til:

- "Var der nogle dilemmaer, som I var meget uenige om?"
- "Var der noget, som overraskede jer i snakken om dilemmaet her?"
- "Er det her noget, I har oplevet eller tænker kan ske hos os?"
- "Hvad synes I ville være det bedste at gøre, hvis vi oplever det her hos os?"
- "Er der noget, som I tænker, at vi skal følge op på her?"
- "Er der noget, I er i tvivl om, hvordan I skal håndtere, hvis en sådan situation opstår?"

Facilitator

Som facilitator kan du undervejs hjælpe spillerne med at se dilemmaerne fra flere sider. Støt dem i at tale om det, der er svært. Mind dem om, at de ikke skal finde løsninger med det samme, men blive i refleksionen.

Dilemmakort

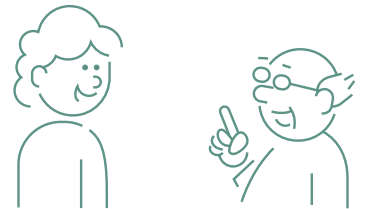
#01

Ulla bor på plejehjem og har en fremskreden demenssygdom. Hun har ikke længere et verbalt sprog og kommunikerer primært gennem mimik og kropssprog.

I flere dage har Ulla afvist både mad og drikke. Social- og sundhedshjælper Britt ved, at Ulla ikke får dækket sit ernæringsbehov, og at det kan få alvorlige helbreds-mæssige konsekvenser. Hun forsøger at tilbyde små portioner, kendte livretter og energitætte drikke, men hver gang vender Ulla hovedet væk eller ryster på hovedet.

Britt oplever, at Ulla virker bevidst om sit valg. Samtidig presser sønnen Poul på og siger: *"Jeg forstår ikke, hvorfor I ikke får min mor til at spise - hun må jo være sulten!"*

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

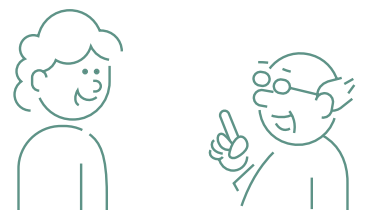
Dilemmakort

#02

Social- og sundhedshjælper Torben kommer ind til Leif med morgenbakken. Leif har en demenssygdom, er fortsat meget mobil og altid i godt humør. De sidste par dage har Leif afvist morgenmaden og faktisk også de andre måltider. Han vil kun spise chokolade, som han selv går ned og køber i kiosken.

Torben har læst i dokumentationssystemet, at Leif har haft tynd mave i går og var vrissen ved sengetid. Torben taler med Leif om vigtigheden af at spise varieret, men Leif siger at han vel er gammel nok til selv *"at bestemme, hvad han vil spise"*.

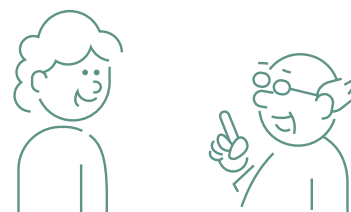
Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Karen bor på plejehjem og skal mobiliseres dagligt med lift fra seng til stol for at forebygge tryksår og fastholde sit funktionsniveau. Karen bryder sig ikke om liften og ønsker ofte, at blive liggende i sengen hele dagen. Den ikke faglærte medarbejder Maria ved, at mobilisering er vigtigt, men hun vil også respektere Karens ret til selvbestemmelse.

Maria opdager, at Karen gerne vil op, hvis hun bliver løftet manuelt i stedet for med liften. Det er fysisk krævende for Maria, men det gør Karen mere samarbejdsvillig. Flere kolleger mener dog, at Karen manipulerer de ikke faglærte medarbejdere til at tilsidesætte faglige retningslinjer.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

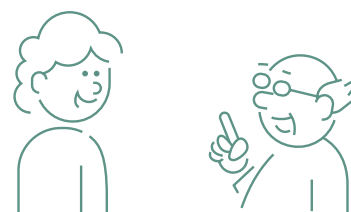

Social- og sundhedshjælper Muhammed kommer ind til Karsten for at hjælpe ham med at komme i bad.

Karsten har igennem fire uger afvist at komme i bad, og det gør han også i dag.

De andre beboere har nævnt over for Muhammed, at de synes, Karsten lugter og ikke har lyst til at være sammen med ham i fællesområderne.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

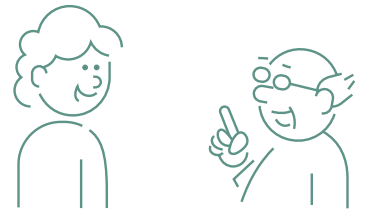
Dilemmakort

#05

Social- og sundhedshjælper Hanne kommer ind til Lars for at hjælpe ham med at komme i bad i dag. Men Lars mener ikke, at han har behov for et bad i dag. Han vil hellere i bad i morgen, fordi han skal til familie-sammenkomst.

Hanne ved, at mange af hendes kolleger skal på kursus i morgen, og der ikke vil være ressourcer til at hjælpe Lars i bad. Lars siger, at han har talt med sin datter om, at han har ret til selv at bestemme og at *"det står i loven"*.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

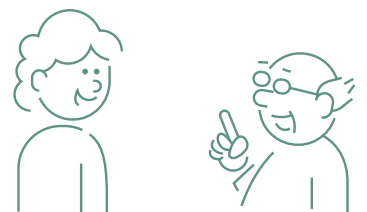
#06

Erna er vant til selv at bestemme, hvornår hun spiser sine måltider, og hun foretrækker at få sin mad opvarmet, når hun er sulten. På plejehjemmet bliver maden opvarmet på faste tidspunkter. Når Erna beder om at få sin mad varmet op på et andet tidspunkt, oplever hun ofte at få afslag.

Ernas datter kontakter personalet og spørger, om der kan tages mere hensyn til Ernas ønsker. Kontaktpersonen forklarer, at opvarmning af mad følger faste rutiner og derfor ikke kan tilpasses individuelt.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

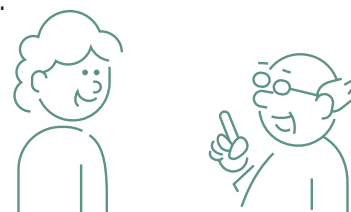
#07

Walter har altid spist kold mad til frokost, typisk rugbrød med pålæg. Efter han er flyttet på plejehjem, bliver der serveret varm mad til frokost hver dag.

Når Walter bliver tilbudt den varme ret, siger han det *"føles forkert i maven"* og spiser kun lidt eller slet ingenting. Personalet opfordrer ham til at spise med, da den varme frokost er planlagt for at sikre, at beboerne får dækket deres ernæringsbehov.

Walters søn tager kontakt til Walters kontaktperson og spørger, om hans far kan få kold mad i stedet. Sønnen fortæller, at Walter altid har spist kold frokost og oplever det som et vigtigt valg i hverdagen. Personalet forklarer, at køkkenet og måltiderne er tilrettelagt ens for alle, og at individuelle løsninger kan være svære at imødekomme i en travl hverdag.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

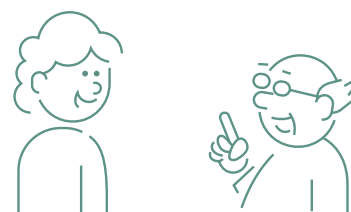
#08

Social- og sundhedshjælper Sara skal hjælpe Oline med personlig pleje. I plejen fokuserer Sara på, at Oline får trænet sine ADL-aktiviteter som fx at vaske og tørre sig, som er blevet svært for hende efter længere tids sengeleje på grund af sygdom.

Oline fortæller Sara, at hun ikke kan se nogen grund til at fortsætte træningen: *Jeg er jo så gammel, og I er jo så søde til at hjælpe mig og gøre alting."*

Sara taler med plejehjemmets ergoterapeut og Olines datter om, hvorvidt det er meningsfuldt at fortsætte træningen, når Oline ikke ønsker det. Datteren er bekymret for, om medarbejderne på plejehjemmet giver op for hurtigt.

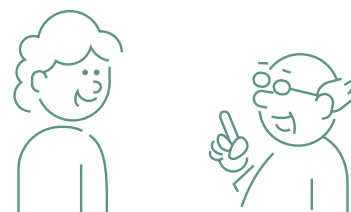
Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Beboeren Karen er kendt for at være social og nyder normalt at deltage i fællesaktiviteter på plejehjemmet. Hun plejer at være ekstra glad de dage, hun kommer ned i aktivitetscentret. På det seneste bemærker social- og sundhedsassistent Anne, at Karen aflyser og virker trist, når aktivitetsmedarbejderen kommer for at hente hende. Anne ved, at Karen har en demenssygdom og har lidt af gentagne depressioner i perioder.

Karens børn fortæller, hvordan sociale aktiviteter altid har betydet meget for deres mors humør og livskvalitet og om personalet ikke kan presse på, for at Karen kommer afsted.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Bente har en demenssygdom og virker nogle gange ikke klar over konsekvenserne af sine valg. Hun insisterer på at tage sin tynde sommerkjole på, selvom det er koldt vintervejr. Hun kigger ud af vinduet på den frostklare blå himmel og siger: *"Men solen skinner jo i dag"*.

Social- og sundhedshjælper Anita synes, det er koldt i dag og har selv taget en ekstra trøje på.

Anita ved, at det betyder meget for Bente selv at vælge, hvilket tøj hun har på. Samtidig ved Anita, at Bente med sit valg kommer til at fryse og potentielt kan blive syg.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

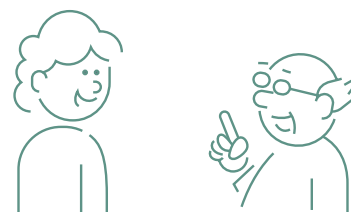
#11

Social- og sundhedsassistent Irene kommer flere gange i løbet af dagvagten ind til Jytte, som er storryger.

De har en aftale om, at Jytte ikke ryger, når personalet er i hendes bolig. Alligevel tænder Jytte netop en cigaret, da Irene træder ind. Irene minder Jytte om aftalen og siger, at hun kun kan hjælpe hende, hvis hun slukker cigaretten. Jytte fortsætter med at ryge.

Irene står et øjeblik i døråbningen og overvejer, om hun skal gå igen – eller blive, fordi Jytte har brug for hjælp til opgaver, der ikke kan udsættes.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

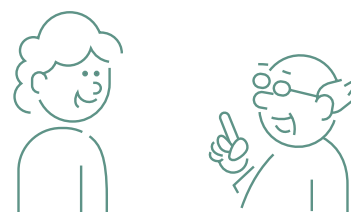
#12

Youssef har altid været vant til at bade om aftenen. For ham har badet været en fast del af afslutningen på dagen og en måde at falde til ro inden sengetid.

På plejehjemmet bliver bad som udgangspunkt tilbudt om formiddagen, hvor der er flest medarbejdere på arbejde. Når Youssef bliver tilbudt bad på dette tidspunkt, siger han ofte nej og fortæller, at han hellere vil bade om aftenen. Han oplever, at han mister en vigtig rutine, som har betydning for hans trivsel.

Youssef datter kontakter personalet og spørger, om badet kan rykkes til aften-timerne. Personalet forklarer, at det ikke er muligt at tilbyde bad om aftenen, da bemanningen dér primært er rettet mod aftenpleje og sengetider.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

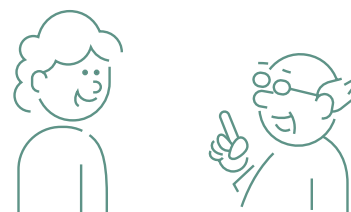
#13

Social- og sundhedsassistent Pia fokuserer i plejen hos Samira på at træne ADL-aktiviteter, fx at gå i bad og tage tøj på, som er blevet svært for hende efter længere tids sengeleje på grund af sygdom.

Samira siger: *"Jeg orker ikke at forsætte og I, og mine børn, er jo så søde til at hjælpe mig."* Pia ved, at hvis plejen har et rehabiliterende fokus, med træning af ADL-aktiviteter, kan det måske gøre, at Samira på sigt får brug for mindre hjælp igen.

Hun forsøger at tale med Samiras datter om betydningen af træningen. Datteren forstår ikke, hvorfor hendes mor skal presses med *"alt det rehabiliterende halløj."*

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

#14

Inge er netop flyttet på plejehjem. Social- og sundhedsassistent Per har hurtigt opbygget en tillidsfuld relation til Inge. Inge foretrækker hjælp fra Per og er begyndt at afvise kollegerne, hun siger: *"Selvom jeg er flyttet på plejehjem, må jeg vel fortsat selv bestemme hvem som kommer ind i min bolig?"*

Per føler et stort ansvar for at sikre, at Inge får den hjælp, hun har brug for, men føler sig overbelastet og alene om at rumme Inges udfordringer. Samtidig oplever Per et voksende pres fra kollegerne, som mener, at Per må lade sine kollegaer komme til, og at Inge *"...ikke kun kan ønske hjælp fra én bestemt person...vi kan jo ikke give særbehandling – tænk, hvis alle beboere ville have det samme."*

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

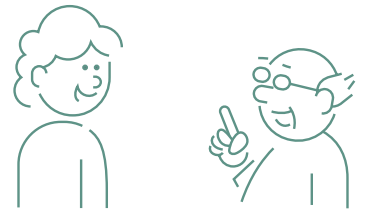
#15

Beboeren Ib er alvorligt syg med fremskreden KOL og flere andre lidelser.

På plejehjemmet er medarbejderne uenige om, hvordan hjælpen skal balanceres. Nogle mener, at man skal motivere Ib til at bevare funktioner gennem daglig træning og små mål. Andre mener, at plejen primært bør fokusere på lindring og komfort.

Ib ønsker nogle dage ro og lindring, andre dage kan han godt se meningen i at træne. Han føler sig ofte presset af personalet og er usikker på, om han kan sige nej.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

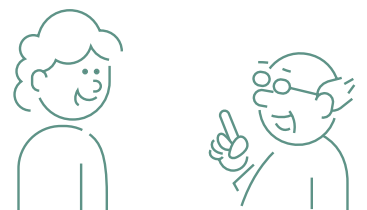
Dilemmakort

#16

Oda bor på plejehjem og har længe ønsket at få ordnet sit hår, men i hendes plejegruppe er der sjældent tid til ekstra pleje. En dag sætter praktikanten Sofie, som har mere tid end det faste personale, Odas hår med curlers under morgenplejen.

Ved frokost bemærker en beboer, fra en anden plejegruppe, Odas opsatte hår. Hun spørger sin kontaktperson, hvorfor det kan lade sig gøre for Oda, men ikke for hende. Hun føler sig skuffet over, at hendes ønsker ikke kan imødekommes på samme måde som Odas.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

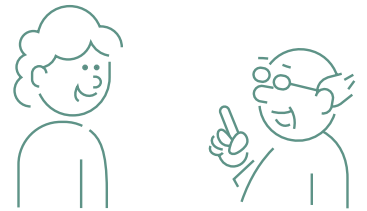
#17

Børge har en demenssygdom og ikke længere noget sprog. Til indflytningssamtalen på plejehjemmet fortalte Børges nu afdøde hustru, at Børge altid har spist havregrød med sukker til morgenmad. Det har Børge spist hver dag siden indflytning.

Børge er på det sidste begyndt at hælde sin havregrød på gulvet og selv gå i køleskabet.

Børge går i vrede da Social- og sundhedsassistent Gitte fortæller Børge, at det kun er de ansatte, som må gå i køleskabet. Hun undrer sig over, hvorfor han er sur, for han får jo dét serveret, han selv har ønsket.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

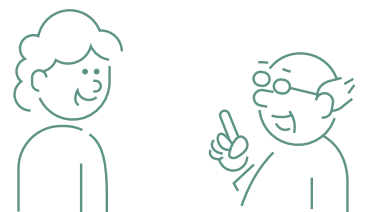
#18

Lise har fremskreden demens. Hun kan ikke længere udtrykke sine ønsker, og personalet forsøger at skabe en hverdag, der passer til hendes behov.

Lises datter insisterer på, at Lise skal have skjorte og nederdel på. Hun kan jo *"slet ikke kende sin mor i joggingtøj"*, og hendes mor har *"altid gået meget op i, hvordan hun ser ud"*.

Personalet oplever, at Lise bliver urolig og irriteret samt piller, kradser og justerer på tøjet igen og igen, når de følger datterens ønsker.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

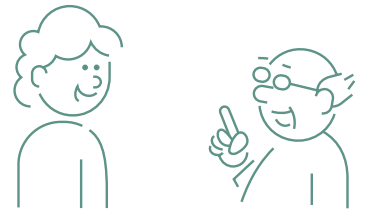
#19

Svend har fremskreden demens. Han kan ikke længere udtrykke sine ønsker, og personalet forsøger at skabe en hverdag, der passer til hans behov.

Svends søn ønsker, at Svend skal tilbage til sin gamle rutine med daglige gåture og aktiviteter, fordi det var vigtigt for ham tidligere.

Men personalet oplever, at Jens bliver utryg og modvillig, når de forsøger at følge sønnens ønsker.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

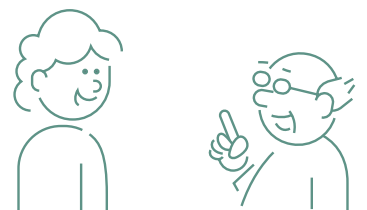
#20

Ahmed har diabetes. Han er muslim og har tidligere fastet under ramadanen. Med alderen er hans helbred blevet mere skrøbeligt, og plejepersonalet på plejehjemmet er bekymrede for, om faste kan forværre hans blodsukker og generelle tilstand.

Ahmed giver udtryk for, at han gerne vil faste, og hans søn insisterer på, at det er vigtigt for familiens tro og traditioner, at faderen deltager i ramadanen.

Samtidig oplever personalet, at Ahmed bliver svimmel og utilpas, når han springer måltider over.

Hvilke dilemmaer kan der være i denne situation?

Dilemmakort

#21

(Tilføj selv dilemmaer, der tager afsæt i jeres hverdag)

Dilemmakort

#22

(Tilføj selv dilemmaer, der tager afsæt i jeres hverdag)

Spørgsmålskort

#01

Hvad kan ligge bag borgerens ønsker og det, der er vigtigt for borgeren?

?

Spørgsmålskort

#02

Hvem er påvirket af situationen?

?

Spørgsmålskort

#03

Hvad kan der være sket op til situationen?

?

Spørgsmålskort

#04

Hvilken betydning har borgerens sygdom for situationen?

?

Spørgsmålskort

#05

Hvad virker til at være det letteste at gøre i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#06

Hvorfor er denne situation så svær?

?

Spørgsmålskort

#07

Hvilke hensyn er de vigtigste i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#08

Hvordan kan man balancere hensynet til borgerens selvbestemmelse og medarbejdernes faglighed i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#09

Hvordan kan man forebygge situationen?

?

Spørgsmålskort

#10

Hvem kan gøre noget i situationen?

?

Spørgsmålskort

#11

Hvad kan konsekvenserne være, hvis det fortsætter på denne måde med situationer som disse?

?

Spørgsmålskort

#12

Hvad kan være det positive i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#13

Hvem kan man spørge til råds og sparre med, i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#14

Hvem har ansvaret i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#15

Hvad kunne være et første skridt i at håndtere situationen?

?

Spørgsmålskort

#16

Hvem har den vigtigste rolle i situationen?

?

Spørgsmålskort

#17

Er der noget ved situationen, man som medarbejder kan opleve er uretfærdigt?

?

Spørgsmålskort

#18

Hvordan kan man som medarbejder tale med nærmeste leder om dilemmaet?

?

Spørgsmålskort

#19

Hvorfor kan situationen skabe uenighed blandt kollegaerne?

?

Spørgsmålskort

#20

Hvordan kan kollegaernes indbyrdes respekt og samarbejde have betydning for samarbejde i situationen?

?

Spørgsmålskort

#21

Hvordan kan man alene og sammen med kollegaer arbejde personcentreret med denne situation?

?

Spørgsmålskort

#22

Hvad vil de pårørende sige til de forskellige måder at håndtere denne situation på?

?

Spørgsmålskort

#23

Hvordan kan man som medarbejder tale med borger og pårørende om situationen?

?

Spørgsmålskort

#24

Hvilke konsekvenser kan situationen have for samarbejdet med de pårørende?

?

Spørgsmålskort

#25

Hvad kan man som medarbejder bruge sin nærmeste leder til i situationen?

?

Spørgsmålskort

#26

Hvordan kan man bruge sine kollegaer og teamet til at løse situationen?

?

Spørgsmålskort

#27

Hvad er ledelsens ansvar i denne situation?

?

Spørgsmålskort

#28

Hvad betyder planlægningen for situationen – og kunne en anden plan ændre borgerens oplevelse?

?

Spørgsmålskort

#29

Er der noget i det praktiske arbejde, der gør det svært som medarbejder at imødekomme borgerens ønsker?

?

Spørgsmålskort

#30

Hvordan vil en ændret fremgangsmåde eller arbejdsgang påvirke dilemmaet?

?

Spørgsmålskort

#31

Hvordan påvirker tid, bemanning og rammer borgerens behov?

?

Spørgsmålskort

#32

Hvordan hænger dilemmaet sammen med arbejdsmiljøet, og hvordan påvirker hensyn til arbejdsmiljøet situationen?

?

Spørgsmålskort

#33

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#34

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#35

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#36

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#37

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#38

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#39

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?

Spørgsmålskort

#40

(Tilføj selv spørgsmål, der tager afsæt i jeres hverdag)

?